

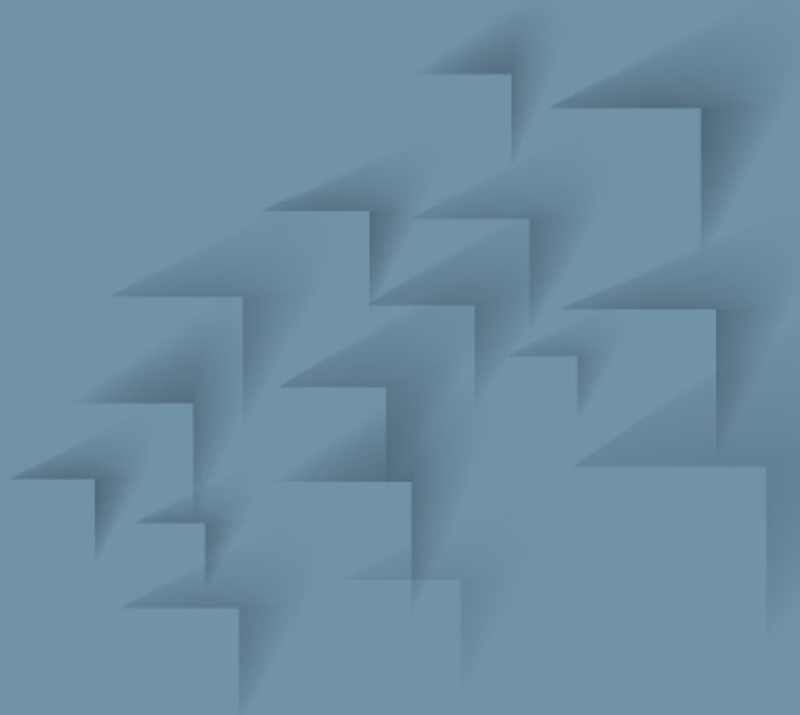

European Union

Interreg
CENTRAL EUROPE

ForHeritage

FINANCIJSKI INSTRUMENTI I INOVATIVNI PROGRAMI FINANCIRANJA kulturne baštine

Informacije o dokumentu

Projekt: ForHeritage „Izvrsnost u integriranom upravljanju baštinom u središnjoj Europi“
(CE1649), www.interreg-central.eu/forheritage

Sufinancira: Interreg SREDIŠNJA EUROPA

Priprema: FINPIEMONTE

Verzija: Rujan 2021.

Izjava o odricanju odgovornosti:

Ova publikacija odražava stavove autora i programska tijela programa Interreg SREDIŠNJA EUROPA ne mogu se smatrati odgovornima za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Sadržaj

Uvod: svrha i struktura ovog alata	4
1. DIO - UVODNI PREGLED	
financijskih instrumenata i inovativnih programa financiranja	
1. O čemu govorimo: financijski instrumenti i inovativni programi financiranja....	7
1.1. Izvori javnog financiranja.....	9
1.1.1. Financiranje sredstvima EU-a.....	10
1.1.2. Obzor Europa (2021. - 2027.).....	10
1.2. Privatno financiranje	12
1.3. Oblikovanje politika: prednosti i nedostaci financijskih instrumenata.....	14
1.4. Jesu li financijski instrumenti „inovativni“?	15
1.4.1. „Alternativni“ financijski instrumenti.....	16
1.4.2. Javno-privatni ugovori i modeli javne nabave	17
1.4.2.1. Financiranje s učinkom i pristup plaćanja po učinku.....	17
1.4.2.2. JPP i financiranje projekata.....	19
1.5. Područje kulture	20
2. DIO - INSPIRATIVNA ISKUSTVA I PRIMJERI	
inovativnih programa financiranja u području kulturne baštine	
2. Iskustva iz Europe	23
2.1. BESPOVRATNA SREDSTVA: bespovratno financiranje	25
2.2. FINANCIJSKI INSTRUMENTI: povratno financiranje s povratom za investitore .	27
2.2.1. Dužnički instrumenti	27
2.2.2. Instrumenti jamstva.....	29
2.2.3. Vlasnički instrumenti.....	29
2.2.4. HIBRIDNI INSTRUMENTI: kombinacija bespovratnih sredstava, duga i vlasničkog kapitala	30
3. DIO - ZAKLJUČCI i SAVJETI	

za upotrebu inovativnih programa financiranja u području kulturne baštine

3. Preporuke o pristupu financijskim instrumentima za kulturnu baštinu.....34

4. Izvori dodatnih informacija38

Uvod: svrha i struktura ovoga alata

Ovaj je alat rezultat projekta Interreg Srednja Europa „For Heritage (4H): Excellence for integrated heritage management in central Europe“. S ciljem promicanja izvrsnosti u upravljanju baštinom, projekt i ovaj dokument kapitaliziraju postojeće znanje prikupljeno iz projekata koje je prethodno financirala EU (poput FORGET HERITAGE, RESTAURA, IFISE, CLIC i drugih¹) i drugih relevantnih iskustava.

U okviru projekta izrađeno je šest alata povezanih s upravljanjem baštinom:

- Dobro/sudioničko upravljanje kulturnom baštinom: Kako uključiti javnost,
- Financijski instrumenti i inovativne financijske sheme za kulturnu baštinu,
- Korištenje javno-privatnog partnerstva u revitalizaciji kulturne baštine,
- Procjena učinka projekata kulturne baštine,
- Prenosivi elementi pilot projekata revitalizacije kulturne baštine,
- Kako organizirati uspješnu obuku za poboljšanje upravljanja u području kulturne baštine.

Ovaj dokument predstavlja gore navedeni alat br. 2, a cilj mu je iskoristiti postojeće studije i prakse na temu izvora financiranja i financijskih instrumenata kako bi se povećalo znanje javnih i privatnih dionika koji se bave upravljanjem kulturnom baštinom.

Cilj analize predstavljene u nastavku je ponuditi praktični pregled i pomoći u stjecanju osnovnog znanja o (inovativnim) financijskim instrumentima², njihovim prednostima i nedostacima te načinu na koji se mogu primijeniti na projekte revitalizacije kulturne baštine. Analiza je usmjerena na pružanje korisnog alata onima koji, na temelju stvarnih slučajeva, žele dobiti uvid u to što su financijski instrumenti (posebice „inovativni“) te u kojim slučajevima ih se može biti korisno upotrijebiti, s ciljem pružanja pomoći u donošenju odluka.

¹ Pozivamo čitatelja da za dodatne informacije pogleda web stranice sljedećih EU projekata koji su predstavljali dragocjene izvore informacija za potrebe ovog dokumenta:

- FINCH - Financing impact on regional development of cultural heritage valorisation <https://www.interregeurope.eu/finch/>
- KEEP ON - Effective policies for durable and self-sustainable projects in the cultural heritage sector <https://www.interregeurope.eu/keepon/>
- IFISE - Innovative Financial Instruments in support to the Social Economy <https://www.finpiemonte.it/Ifise-project>
- CLIC - Circular models Leveraging Investments in Cultural heritage adaptive reuse <https://www.clicproject.eu/>
- ROCK - Regeneration and Optimization of Cultural heritage in creative and Knowledge cities <https://rockproject.eu/about>

² U skladu s općom definicijom, financijski instrumenti su mjere financijske potpore koje mogu biti u obliku vlasničkih ili kvazivlasničkih ulaganja, zajmova ili jamstava ili drugih instrumenata podjele rizika i mogu se, prema potrebi, kombinirati s bespovratnim sredstvima.

Alat se sastoji od tri dijela:

- 1. DIO: postavlja temelje i nudi uvodni pregled skupa financijskih instrumenata i inovativnih programa financiranja primjenjivih na područje kulturne baštine, ističući najinovativnije pristupe i istražujući mogućnosti međusobne povezanosti javnih i privatnih sredstava.
- 2. DIO: nudi uvid u stvarne slučajeve u kojima su financijski instrumenti primijenjeni na područje kulturne baštine. Ovaj dio dokumenta usmjeren je na isticanje primjera o izvedivosti financijskih instrumenata koji se primjenjuju na područje kulture (unatoč činjenici da je mogućnost replikacije ograničena i strogo ovisi o različitim čimbenicima u određenom kontekstu).
- 3. DIO: nudi savjete i stečena iskustva iz prethodnih EU projekata s ciljem pružanja praktičnih smjernica koje se mogu primijeniti u održivoj revitalizaciji baštine.

1. DIO

UVODNI PREGLED

financijskih instrumenata

i inovativnih programa financiranja

1. O čemu govorimo: financijski instrumenti i inovativni programi financiranja

Valorizacija kulturne baštine skupa je i predstavlja gospodarski izazov. Infrastrukturna ulaganja (očuvanje i obnova) predstavljaju samo jedan dio ukupnih troškova očuvanja kulturne baštine, a velik se dio s vremenom odnosi na redoviti rad i održavanje.

Jedna od najtežih odluka pri obnovi kulturne baštine odnosi se na njeno financiranje tj. na izbor najučinkovitijih financijskih instrumenata i najboljih načina osiguravanja proračuna. Ova je poteškoća također posljedica nedostatka informacija o takvim instrumentima i inspirativnih studija slučaja.

Sljedeća analiza bit će usmjerena na iskorištavanje postojećih studija i praksi o izvorima financiranja i financijskim instrumentima u drugim projektima financiranim sredstvima EU-a, kako bi se povećalo znanje javnih i privatnih dionika koji se bave financiranjem obnove i upravljanja kulturnom baštinom.

Financiranje ili sufinanciranje kulturne baštine može se osigurati kroz tri vrste modela/instrumenata: 1) bespovratna sredstva; 2) financijske instrumente, koji se moraju otplatiti, ali mogu predvidjeti povrat za investitore; 3) tržišne prihode/naknade koji nastaju od prodaje robe i usluga. Postoji i četvrta kategorija financiranja koja se temelji na kombinaciji bespovratnih sredstava, financijskih instrumenata i tržišnih prihoda/naknada u mehanizmima podjele rizika³: takozvani hibridni instrumenti.

Osim bespovratnih sredstava i (povratnih) financijskih instrumenata, za investicije u području kulturne baštine u načelu bi trebalo tražiti kombinaciju instrumenata kao „optimalnu“ kombinaciju financiranja za svaki projekt.

1. **Bespovratna sredstva**: mogu se odnositi na **izravno financiranje**, osiguravanje novca za plaćanje aktivnosti i/ili ulaganja, ili **neizravno financiranje**, s ciljem povećanja pristupa financijskim instrumentima, obično u obliku bespovratnih sredstava za pokrivanje troškova financijskih instrumenata (kamatna stopa).

Kako biste saznali više o praktičnim primjerima, pogledajte iskustva opisana u 2. dijelu ovog dokumenta: inicijative *Credit Card for Culture* (regija Pijemont, Italija), *Eppela Crownfunding* (Italija) i *Crowdfunding for Culture* (Trzebiatów, Poljska).

2. **Financijski instrumenti**, koji se dijele na dvije vrste:

- **Dužnički**: sporazum koji obvezuje zajmodavca da zajmoprimcu učini dostupnim ugovoreni iznos novca na ugovoreno razdoblje, a zajmoprimac je taj iznos obavezan vratiti u ugovorenom roku.

³ „Instrument za podjelu rizika” je financijski instrument koji omogućuje podjelu određenog rizika između dvaju ili više subjekata, prema potrebi u zamjenu za ugovorenu naknadu.

Kako biste saznali više o praktičnim primjerima, pogledajte iskustva opisana u 2. dijelu ovog dokumenta: inicijativa *Jessica Loan - Old Slaughterhouse* (Poljska), *Silesia EIF Fund of Funds* (Poljska), *Fonds Tourisme Occitanie* (Francuska), *Arts & Culture Impact Fund* (Ujedinjena Kraljevina) i *Cultural Impact Development Fund* (Ujedinjena Kraljevina).

- **Vlasnički:** pribavljanje kapitala poduzeću izravnim ili neizravnim ulaganjem radi stjecanja potpunog ili djelomičnog vlasništva nad tim poduzećem, pri čemu investitor može preuzeti dio upravljačke kontrole nad poduzećem i imati pravo na udio u dobiti poduzeća. Financijski povrat ovisi o rastu i profitabilnosti poslovanja.

Kako biste saznali više o praktičnim primjerima, pogledajte iskustva na primjeru inicijative *Social Fare Seeds* (Italija) opisana u 2. dijelu ovog dokumenta.

3. **Tržišni prihodi i naknade:** uključuju prihode od autorskih prava te od prodaje i pružanja usluga, kao što su smještaj i ugostiteljstvo, privatni najam, organizacija događanja, usmeno prevođenje i korisničke naknade.

4. **Hibridni instrumenti:** bilo koja moguća kombinacija gore navedenih modela 1, 2 i 3. U nastavku navodimo neke primjere.

- **Nadoknadivo bespovratno sredstvo** je bespovratno sredstvo koje se mora vratiti samo ako projekt dosegne određene prethodno definirane ključne ciljeve. Ako se ključni ciljevi ne postignu, nadoknadiva bespovratna sredstva pretvaraju se u bespovratna sredstva. Ovaj se mehanizam može kada je projekt toliko uspješan da tvrtki omogućuje da investitoru vrati sredstva.

- **Oprostivi zajam** je zajam koji je moguće „oprostiti“ (pretvoriti u bespovratna sredstva) ili koji zajmodavac može na određeno razdoblje odgoditi u slučaju da su ispunjeni određeni unaprijed određeni uvjeti. Međutim, ako takvi uvjeti nisu ispunjeni, zajam se mora vratiti, obično s kamatama.

- **Konvertibilna bespovratna sredstva** predstavljaju još jednu vrstu hibridnog instrumenta kapitala. Investitor poduzeću osigurava bespovratna sredstva koja se u slučaju da su ispunjeni unaprijed određeni uvjeti pretvaraju u vlasnički kapital.

- **Ugovori o podjeli prihoda** su financijski instrumenti kojima investitor financira projekt i dobiva dio budućih prihoda. Ovaj model podjele rizika može se upotrebljavati za otplatu financiranja i pružanje financijske fleksibilnosti socijalnom poduzeću.

Sve navedene instrumente/modele financiranja mogu osigurati **javni i privatni subjekti**, uključujući privatne osobe. No, karakteristike programa financiranja mogu se i promijeniti s obzirom na izvor (javni ili privatni).

Kako biste saznali više o praktičnim primjerima, pogledajte iskustva opisana u 2. dijelu ovog dokumenta: inicijativa *Cultura Crea* (Italija), *Sustainable Cities and Towns Fund* (Bugarska) i *Rinascimento Firenze* (Italija).

1.1. Izvori javnog financiranja

Javno financiranje uglavnom podrazumijeva bespovratno financiranje i često se temelji na nekim unaprijed dogovorenim ciljevima i rezultatima. Na primjer, bespovratna sredstva za audio-vizualne aktivnosti mogu se povezati s kulturnim sadržajem same aktivnosti i/ili s publikom.

Javno financiranje ponekad je namijenjeno olakšavanju pristupa privatnim financijskim sredstvima. Primjerice, u nekim se slučajevima javna subvencija upotrebljava za pokrivanje troškova posudbe, a u drugima javno jamstvo⁴ pruža sigurnost privatnim zajmodavcima.

Javni subjekti novac osiguravaju i putem financijskih instrumenata, obično u suradnji s **financijskim posrednicima**, kao što su banke, fondovi, platforme. U okruženju značajnog nedostatka javnih financijskih sredstava raste uporaba financijskih instrumenata od strane javnih subjekata. Danas se bespovratna sredstva sve više kombiniraju/zamjenjuju s povratnim instrumentima financiranja. Ti se financijski instrumenti obično postavljaju s ciljem stvaranja tzv. učinka poluge, što znači da bi iznos osiguranog javnog financiranja trebao prikupiti dodatnu količinu privatnih sredstava.

Na kraju, javni novac može se osigurati i putem **javne nabave**. Javni subjekti mogu kupovati proizvode i usluge od kulturnih subjekata pa tako općina može unajmiti prostore u sklopu lokaliteta kulturne baštine za aktivnosti od javnog interesa, pridonoseći time financijskoj održivosti samog lokaliteta.

Za većinu zemalja javni su proračuni (na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini) glavni izvor financiranja projekata kulturne baštine.

Na europskoj razini, EU osigurava izravno javno financiranje putem bespovratnih sredstava i neizravno javno financiranje putem nacionalnih/regionalnih državnih tijela ili putem financijskih posrednika. Izravno financiranje sastoji se od bespovratnih sredstava koja se osiguravaju putem posebnih poziva za dostavu prijedloga koji u većini slučajeva predstavljaju sredstvo za sufinanciranje projekata s obzirom na ciljeve politike EU-a.

Javno financiranje također uključuje pet europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI), čija se podrška obično pruža putem poziva kojima upravljaju nadležna nacionalna ili regionalna tijela. Na regionalnoj/nacionalnoj razini, donositelji javnih politika također mogu koristiti ESI fondove za uspostavljanje financijskih instrumenata, u skladu s propisanom uredbom.

Primjer iznimno konsolidiranog iskustva na europskoj razini odnosi se na korištenje financijskih instrumenata povezanih s pružanjem podrške mikropoduzećima, malim i srednjim poduzećima.

⁴ Jamstvo je pisana obveza preuzimanja odgovornosti za cijeli ili dio duga ili obveze treće osobe ili za uspješno ispunjavanje obveza od strane te treće osobe, ako nastupi događaj koji aktivira to jamstvo, kao što je neplaćanje zajma.

1.1.1. Financiranje sredstvima EU-a

Iako je politika na području kulturne baštine prvenstveno odgovornost država članica te regionalnih i lokalnih tijela, EU se zalaže za zaštitu i jačanje europske kulturne baštine.

Europska kulturna baština podržana je nizom EU politika, programa i financijskih instrumenata, posebno programom Kreativna Europa. EU politike u drugim područjima koja sve više uzimaju u obzir baštinu obuhvaćaju istraživanja, inovacije, obrazovanje, okoliš, klimatske promjene, regionalne politike te digitalne politike. Slijedom toga, financiranje kulturne baštine dostupno je u okviru programa Obzor 2020, Erasmus+, Europa za građane, INTERREG programe i Europske strukturne i investicijske fondove.

Takvi programi financiraju aktivnosti razvoja ponude kulturnog turizma, projekte koji uključuju obrazovanje, kulturu i socijalnu uključenost, kao i intervencije u skladu s politikama zaštite okoliša za održivi razvoj. U donjoj je tablica razrada mogućnosti financiranja baštine po temama odnosno programima.

	Kulturni turizam (KT)	Kultura i socijalna uključenost (KS)	Politiku zaštite okoliša (PZO)
IZRAVNO FINANCIRANJE EU-a			
Kreativna Europa	X	X	
Europa za građane		X	
COSME	X	X	
Obzor 2020.	X	X	X
Erasmus+		X	
EaSI		X	
ŽIVOT			X
Europska teritorijalna suradnja (INTERREG)	X	X	X
NEIZRAVNO FINANCIRANJE EU-a			
Europski fond za regionalni razvoj	X	X	X
Kohezijski fond			X
Europski socijalni fond		X	
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	X	X	X
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo	X	X	X

1.1.2. Obzor Europa (2021. - 2027.)

Obzor, deveti Okvirni program za istraživanja i inovacije za razdoblje od 2021. do 2027. sastojat će se od tri područja djelovanja ili „stupa”. Drugi stup će uključivati

klaster o kulturi, kreativnosti i uključivom društvu, a bavit će se prioritetima EU-a, između ostalog i kulturnom baštinom.

Kulturni i kreativni sektori trebali bi biti integrirani u istraživačke i inovacijske procese kako bi promovirali nove načine razmišljanja i pružili rješenja za društvene i gospodarske izazove. Provedba ovih istraživačkih aktivnosti dovest će do boljeg pristupa kulturnoj baštini, boljeg razumijevanja i šire uključenosti kulturne baštine. Te će aktivnosti podržati pojavu osjećaja pripadnosti temeljenog na zajedničkim korijenima i bogatstvu raznolikosti europske kulturne baštine. Rezultati istraživanja i inovacija pridonijet će europskim integracijama pružanjem boljeg, šireg i ravnopravnijeg pristupa kulturi, kulturnoj baštini i umjetnosti. Stečeno znanje podržat će pojavu novih oblika kulturnog izražavanja na sjecištu različitih kreativnih sektora. Aktivnosti programa Obzor Europa također će poboljšati upravljanje europskim institucijama i mrežama kulturne baštine. Što je najvažnije, poboljšat će zaštitu, unaprjeđenje, očuvanje i učinkovitiju obnovu europske kulturne baštine. Istraživačkim aktivnostima povećat će se standardi kvalitete za očuvanje i obnovu europske kulturne baštine. Istraživanje i inovacije pružit će rješenja uz pomoć kojih će se EU pretvoriti u svjetskog lidera u tehnologijama očuvanja kulturne baštine te u upravljanju, digitalizaciji i očuvanju digitalne kulturne baštine. Podržane aktivnosti osigurat će istraživanje i inovacije za razvoj održivog i uključivog kulturnog turizma u Europi. Također će povećati kapacitete za zaštitu ugrožene kulturne baštine i primjenu preventivnih mjera protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima. Istraživanje i inovacije također će pomoći u očuvanju ugroženih jezika. Konačno, istraživanje i inovacije podržat će održivi rast i otvaranje novih radnih mjesta doprinoseći pritom europskoj industrijskoj politici za kulturne i kreativne industrije, uključujući dizajn.

Izazovi s kojima će se suočiti područje kulturne baštine:

- Podržati cilj politike EU-a u praćenju, zaštiti i prijenosu kulturne baštine, promicanju kulturnih i kreativnih sektora i promicanju kulturne raznolikosti.
- Podijeliti i pojačati pristup i sudjelovanje u kulturnoj baštini inovativnim pristupima, novim tehnologijama i tehnologijama u nastajanju, uključujući digitalizaciju i povećanu kulturnu pismenost. Podržati uporabu digitaliziranih povijesnih zbirki i arhiva za nova tumačenja prošlosti.
- Proširiti ulogu nematerijalne baštine (npr. tradicijskih obrta, festivala, glazbe, plesa itd.), tradicija, vrijednosti i identiteta te novih oblika kulturnog izričaja u razvoju novih pristupa za kohezivnija i održivija društva.
- Promicati nove načine obrazovanja i obuke te vještine kako bi se postojeće prakse zaštite kulturne baštine uskladile s društvenom preobrazbom (informacijsko društvo).
- Promicati politike i projekte koji vode ka osiguravanju ravnopravnosti spolova u području kulturne baštine.

- Istražiti socijalnu konstrukciju, upotrebu i refleksivni karakter kulturne baštine na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini.
- Razviti najsuvremenije tehnologije i metode očuvanja i obnove te pružiti inovativne, integrirane, održive i sudioničke modele upravljanja.
- Povezati kulturnu baštinu s kreativnim i kulturnim sektorom s ciljem poticanja uključivog rasta, radnih mjesta, socijalne kohezije i raznolikosti.
- Izbrisati granice između kreativnosti, proizvodnje, promidžbe i pristupa sadržajima, inovativnim poslovnim modelima i tehnološkog napretka u kulturnim i kreativnim sektorima te povezivati analogno i digitalno naslijeđe te međukulturnu suradnju.
- Istražiti stare i nove oblike kulturnog i umjetničkog izražavanja radi promicanja materijalne i nematerijalne kulturne baštine te međukulturne suradnje i vrednovanja tradicijskih vještina i ponovne uporabe postojećih dobara.
- Osigurati istraživačke kapacitete za europsku kulturnu diplomaciju i pobrinuti se da Europska unija zadrži vodeću ulogu u međunarodnoj suradnji u kontekstu sprječavanja i borbe protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima i zaštite ugrožene kulturne baštine, čak i u područjima sukoba.
- Razviti nove pristupe, koncepte i prakse za održivi, pristupačni i uključivi turizam, primjerice kulturni turizam.
- Istraživanje i inovacije doprinijet će održivom razvoju kroz istraživanje i inovacije za očuvanje, zaštitu, razvoj i obnovu kulturnih krajolika.

1.2. Privatno financiranje

Privatno financiranje odnosi se na tri glavne kategorije privatnih ulagača: banke, alternativne kanale (fondovi, tržište kapitala i skupno financiranje) i filantropske investitore. Prve dvije kategorije uglavnom su usmjerene na financijske instrumente i obično zahtijevaju financijski povrat ulaganja, dok filantropski investitori češće nude bespovratna sredstva i ne očekuju povrat.

				JAVNO FINANC.	JAVNO+PRIVATNO FINANCIRANJE	PRIVATNO FINANCIRANJE				
						banke	filantropski investitori	alternativni kanali		
								fondovi	tržište kapitala	skupno financiranje
1	BESPOVRATNA SREDSTVA	bespovratno financiranje								
2	FINANCIJSKI INSTRUMENTI	financiranje s povratom za investitore	dužnički i.							
			i. jamstva							
			vlasnički i.							
3	TRŽIŠNI PRIHODI	prodaja roba i usluga								
4	HIBRIDNI INSTRUMENTI	kombinacija bespovratnih sredstava, dužničkog i vlasničkog kapitala								

Pregled financijskih instrumenata i izvora financiranja.

Privatni kapital obično se pribavlja putem instrumenta investicijskog fonda s ciljem prikupljanja kapitala od institucionalnih ili privatnih investitora koji će ulagati u inicijative s visokim potencijalom za razvoj i povratak. Fondovi su financijski alati kojima upravljaju specijalizirane tvrtke koje kombiniraju kapital nekoliko investitora i ulažu takav kapital poput jedinstvenog sredstva.

Jednostavnije rečeno, fond je usporediv s velikom kasicom prasicom koja prikuplja sredstva mnogih investitora, a prikupljeni kapital može se uložiti u rizični kapital (privatni kapital), upotrijebiti za davanje zajmova ili oboje (rizični kapital + zajmovi).

Kako biste saznali više o praktičnim primjerima, pogledajte iskustva opisana u 2. dijelu ovog dokumenta: inicijativa *Silesia EIF Fund of Funds* (Poljska), *Fonds Tourisme Occitanie* (Francuska), *Arts & Culture Impact Fund* (Ujedinjena Kraljevina), *Cultural Impact Development Fund* (Ujedinjena Kraljevina), *Socialfare Seeds fund* (Italija) i *Sustainable Cities and Towns Fund* (Bugarska) .

1.3. Oblikovanje politika: prednosti i nedostaci financijskih instrumenata

Korištenje financijskih instrumenata u odnosu na bespovratna sredstva predstavlja neke relevantne prednosti:

- Sredstva se otplaćuju i moguće ih je ponovno uložiti.
- Dubinska analiza koja se provodi s ciljem procjene projekta (uobičajeno stručno znanje privatnog sektora u procjeni poslovnih planova) i obveza otplate može dovesti do projekata veće kvalitete.
- Omogućuju učinkovitije korištenje javnih sredstava, s obzirom na to da mogu privući i privatna sredstva.

Ipak, privatni subjekti heterogeni su i složeni te je pri pristupanju međuodnosu javnog i privatnog proračuna potrebno riješiti neka osnovna kritična pitanja: Kako i pod kojim uvjetima uključivanje privatnih subjekata može pozitivno utjecati na očuvanje i upravljanje kulturnom baštinom? Kako ustanove mogu potaknuti privatne subjekte na ulaganje? Kako uskladiti privatne poslovne ciljeve s javnim društvenim/kulturnim/okolišnim ciljevima?

Nadalje, kao što je istaknula Europska komisija, različite vrste financijskih instrumenata imaju svoje prednosti i nedostatke koje bi trebalo uzeti u obzir:

ZAJMOVI	JAMSTVA	VLASNIČKI KAPITAL	KVAZIVLASNIČKI KAPITAL
<p>1. Prilično jednostavno upravljanje (pa su ograničeni troškovi/naknade za upravljanje).</p> <p>2. Definirani raspored otplate olakšava izradu proračuna.</p> <p>3. Razumljiv mehanizam pozajmljivanja, čime se smanjuje potreba za izgradnjom kapaciteta i rizik od nesporazuma.</p> <p>4. Zajmovi čuvaju kapital primatelja financija jer ne postoji pravo na vlasništvo nad poduzećem.</p>	<p>1. Jamstva mogu sačuvati kapital primatelja financija jer obično ne postoji pravo na vlasništvo nad poduzećem.</p> <p>2. Moguće koristi za krajnje primatelje mogu uključivati, između ostalog, niže ili nikakve naknade za garancije, niže ili nikakve zahtjeve u pogledu kolaterala, kao i niže premije rizika.</p> <p>3. Budući da programski doprinosi pokrivaju samo određene dijelove zajmova (odgovarajući faktor multiplikacije), učinak poluge je velik.</p> <p>4. Smanjen je rizik ulaganja za davatelje treće strane (jer oni snose samo dio rizika od neispunavanja obveza).</p> <p>5. Nefinancirani proizvodi, kao što su jamstva, zahtijevaju manju početnu potporu od financiranih proizvoda kao što su zajmovi.</p>	<p>1. Postoje veći potencijalni povrti u usporedbi s dužničkim instrumentima.</p> <p>2. Investitor ima aktivnu ulogu u upravljanju projektima i pristup informacijama o dioničarima.</p> <p>3. Potiče ulaganja lokalnog vlasničkog kapitala u rizičnija područja u koja se prije nije ulagalo.</p> <p>4. Potreba za vlasničkim ulaganjem mogla bi potaknuti promjene regulatornog okvira kako bi se potaknulo tržište vlasničkog kapitala.</p> <p>5. Poduzeće može imati koristi od investitorove stručnosti u upravljanju.</p> <p>6. Javni investitori mogu utjecati na strukturu i misiju tvrtke.</p>	<p>1. Suinvestitori uživaju veće povrate u usporedbi s dužničkim instrumentima.</p> <p>2. Rješava specifična ograničenja kapaciteta rizika u određenom segmentu tržišta.</p> <p>3. Potiče ulaganja lokalnog vlasničkog kapitala u rizičnija područja u koja se prije nije ulagalo.</p> <p>4. Može potaknuti promjene regulatornog okvira kako bi se potaknulo tržište vlasničkog kapitala.</p>

Prednosti za upravljačka tijela ESIF-a (Europska komisija, 2015). Preuzeto iz projekta FINCH Interreg Europe - Living document on financial instruments and regulatory frameworks for the introduction of partnership with private sector.

ZAJMOVI	JAMSTVA	VLASNIČKI KAPITAL	KVAZIVLASNIČKI KAPITAL
<p>1. Financirani proizvodi poput zajmova zahtijevaju više početnih resursa od nefinanciranih proizvoda kao što su jamstva.</p> <p>2. Ponekad je teško utvrditi vjerojatnost neispunavanja obaveza, posebno ako niste prethodno surađivali s primateljem financija.</p> <p>3. Prednost za primatelje financijskih sredstava gotovo je u potpunosti financijska. Dodatne su koristi ograničene jer nema prijenosa znanja.</p>	<p>1. Jamstvo za zajmodavca predstavlja rizik pričuve i ne osigurava likvidnost. Međutim, u nekim slučajevima može zajmodavcu osigurati olakšicu kapitala.</p> <p>2. Procjena odgovarajućeg ili maksimalnog ograničenja može predstavljati izazov.</p> <p>3. Ne postoji prijenos poslovne stručnosti na krajnje primatelje.</p>	<p>1. Postoji rizik nesolventnosti za sav uloženi kapital.</p> <p>2. Intenzivno ulaganje u pogledu trajanja i troškova.</p> <p>3. Ovim je investicijama teže upravljati od uobičajenih zajmova (visoki troškovi uspostavljanja i operativni troškovi), dulje traju i podrazumijevaju više troškova.</p> <p>4. Kratkoročno financiranje nije moguće, jer je povrat moguć samo dugoročno.</p> <p>5. Uspostavljanje postupka ulaganja može predstavljati izazov.</p> <p>6. U usporedbi s dužničkim instrumentima, vlasnički kapital može biti manje atraktivan za krajnje primatelje zbog prepuštanja kontrole.</p>	<p>1. Ovim je investicijama teže upravljati od uobičajenih zajmova (visoki troškovi uspostavljanja i operativni troškovi), dulje traju i skuplje su.</p> <p>2. Kratkoročno financiranje nije moguće, jer je povrat moguć samo dugoročno.</p> <p>3. Sve pomoćne usluge, poput usluga povezanih s upravljanjem, predstavljaju trošak za tvrtku.</p> <p>4. Obično postoji mali broj investitora i krajnjih primatelja, dok su iznosi ulaganja visoki.</p> <p>5. U usporedbi s dužničkim instrumentima, kvazivlasnički kapital može biti manje atraktivan za krajnje primatelje jer može uključivati gubitak kontrole kada se obveznice pretvaraju u vlasnički kapital.</p>

Nedostaci za upravljačka tijela ESIF-a (Europska komisija, 2015). Preuzeto iz projekta FINCH Interreg Europe - Living document on financial instruments and regulatory frameworks for the introduction of partnership with private sector.

Sljedeće definicije navode se u smislu cjelovitosti podataka:

- **Jamstva** su obično namijenjena pokrivanju financijskih operacija poput zajmova. Jamstva na zajmove nastoje proširiti pristup fondovima pokrivanjem rizika povezanih s zajmom. To su u osnovi mehanizmi prijenosa rizika i diversifikacije rizika koji jamče otplatu dijela zajma u slučaju neplaćanja (praktični primjer opisan je u 2. dijelu ovog dokumenta, a odnosi se na Instrument jamstva za kulturne i kreativne sektore).
- **Kvazivlasnički kapital** je vrsta financiranja između vlasničkog kapitala i duga, s većim rizikom od duga i manjim rizikom od zajedničkog vlasničkog kapitala. Općenito, njime je teže upravljati nego klasičnim dužničkim instrumentima (zajmovima i jamstvima). Kvazivlasnička ulaganja mogu biti strukturirana kao dug (koji u pravilu nije osiguran te je podređen, a u nekim se slučajevima može pretvoriti u vlasnički kapital) ili kao povlašteni vlasnički kapital. Kvazivlasnički kapital može imati različite oblike (poznat i kao mezaninsko financiranje) s različitim stupnjem izloženosti gubitku u slučaju insolventnosti.

1.4. Jesu li financijski instrumenti „inovativni“?

Općenito, pojam „inovativan“ odnosi se na skup instrumenata i programa čiji je cilj povećati opseg kredita dostupnih dionicima iz područja kulture i olakšati im pristup financiranju izvan glavnih mehanizama privatnog financiranja, koji često mogu biti nepristupačni.

Uz to, nedavno su se pojavili neki novi instrumenti kao „alternativa“ bankovnim kreditima jer se ne temelje na posredovanju banaka.

1.4.1. „Alternativni“ financijski instrumenti

U kontekstu financiranja kulturne baštine nedavno su se pojavili novi instrumenti i modeli financiranja, kao što su privatni vlasnički kapital, mini obveznice, skupno financiranje, platforme za digitalno financiranje (fin tech), plaćanje po učinku, javno-privatno partnerstvo (JPP) itd.

Ti novi alati često su označeni kao „alternativa“ bankovnim kreditima, ali ta je oznaka obmanjujuća jer nisu namijenjeni „zamjeni“ uloge posrednika banaka; naprotiv, oni mogu ojačati sposobnost pristupa bankovnim kreditima i stoga bi se trebali smatrati instrumentima koji nadopunjuju financiranje koje se može dobiti preko bankovnih posrednika.

Neki od ovih instrumenata mogu se primijeniti i na područje kulturne baštine:

■ **Fin tech**

Proizlazi iz primjene tehnologije na financijski sustav, primjerice pozajmljivanje u ravnopravnim partnerstvima (eng. peer-to-peer) koje podrazumijeva izravno prikupljanje privatnih investicija, bez posredovanja banaka. Ravnopravni zajam (P2P) sastoji se od zajma kojim se subjektima omogućuje da pozajmljuju novac putem platformi za socijalno kreditiranje po kamatnim stopama koje nisu uobičajene za financijske posrednike poput banaka. Riječ je o oblicima financiranja koji se isplaćuju između subjekata bez potpore posrednika i to je razlog zbog kojeg oni koji pozajmljuju kapital najčešće primaju veću kamatnu stopu, a oni koji ga primaju plaćaju kamatnu stopu nižu od one koju primjenjuju bankarske institucije. Posljednjih su godina neke od tih platformi provedene kako bi se osigurala otplata glavnice zajmodavcima u slučaju neispunjavanja obveza financiranog subjekta; ipak, ovaj alat ima određenu razinu rizika jer ga ne kontroliraju posrednici.

■ **Skupno financiranje (eng. crowdfunding)**

Radi se o vrsti financijske tehnologije koja je najprikladnija za kulturnu domenu.

Mehanizam skupnog financiranja podrazumijeva korištenje interneta za prikupljanje sredstava od skupina ljudi sa zajedničkim interesima. To je vrsta financiranja odozdo prema gore, čiji je nedavni razvoj zasigurno povezan s rastućom ulogom društvenih medija, interneta i mobilnih aplikacija.

Postoje četiri glavna modela intervencija skupnog financiranja:

- > na temelju donacija (jednostavna donacija, bez nagrada),
- > na temelju nagrada (s različitim nagradama, ovisno o iznosu donacije; najčešće se radi o nefinancijskim nagradama poput uređaja, upoznavanja s tvorcem ideje itd.),
- > skupno financiranje vlasničkog kapitala (financiranje u obliku rizičnog kapitala za stjecanje udjela u poduzeću),

> društveno pozajmljivanje (nefinalizirani osobni zajam koji privatne osobe odobravaju drugim privatnim osobama putem interneta).

Početna točka za pokretanje „prikupljanja“ je posebna platforma.

Tipične platforme za skupno financiranje su Indiegogo (www.indiegogo.com), Fundinghero (www.fundinghero.com), Gofundme (www.gofundme.com), Kickstarter (www.kickstarter.com), Fundly (www.fundly.com), Justgiving (www.justgiving.com), od kojih su neke više, a neke manje prikladne za financiranje projekata povezanih s baštinom.

Europska komisija planira izraditi vodič posvećen upravo skupnom financiranju radi promicanja usklađivanja zakonodavstva na europskoj razini.

Više podataka potražite na:

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/growth-and-investment/financing-investment/crowdfunding_hr

<https://eurocrowd.org/>

Kako biste saznali više o praktičnim primjerima, pogledajte iskustva opisana u 2. dijelu ovog dokumenta: inicijativa *Eppela Crowdfunding* (Italija) i *Crowdfunding for Culture* (Trzebiatów, Poljska).

1.4.2. Javno-privatni ugovori i modeli javne nabave

Posljednjih se godina eksperimentiralo s nekim inovativnim javno-privatnim ugovorima koji javnoj upravi dodjeljuju aktivnu ulogu u uključivanju privatnog sektora.

1.4.2.1. Financiranje s učinkom i pristup plaćanja po učinku

Financijski instrumenti i inovativni poslovni modeli sada se suočavaju s novim mogućnostima koje nudi pristup financijskim sredstvima koji se odnosi na pružanje kapitala za ulaganja s namjerom stvaranja mjerljivog, korisnog učinka uz financijski povrat. (Društveni) učinak intervencije definira se kao razlika između onoga što se promijenilo u životu ljudi zahvaljujući toj intervenciji i onoga što bi se ionako dogodilo.

Novi financijski instrumenti, bilo vlasnički ili dužnički, nalaze se u razvojnoj i eksperimentalnoj fazi, a strukturirani su tako da investitorima jamče gospodarsku dobit ili, u najmanju ruku, povrat uloženog kapitala, unatoč tome što im se primarna svrha odnosi na učinak projekata koje odluče financirati.

Financiranje s učinkom osmišljeno je kao alternativni instrument za klasične donacije i špekulativna ulaganja. Ono što ga čini inovativnim jest mogućnost da investitor dodijeli financijska sredstva projektima s unaprijed određenim ciljevima

kako bi aktivno sudjelovao u stvaranju značajnog društvenog ili okolišnog učinka. Nadalje, povrat kapitala često je vezan za postizanje ciljeva.

Najčešća područja ulaganja privatnih investitora su obnovljiva energija, osnovne usluge, uključujući stanovanje, zdravstvo, obrazovanje, te mikrofinanciranje, održiva poljoprivreda itd. 2012. godine Svjetska banka objavila je knjigu o ekonomiji kulturne baštine u kojoj su glavni zaključci bili sljedeći⁵:

- Nekoliko metoda vrednovanja pokazuje da se ulaganjem u baštinu ostvaruje pozitivan povrat: baština je kulturni kapital kao što je okoliš prirodni kapital.
- Uravnoteženom kombinacijom propisa i poticaja mogu se poboljšati javne i privatne vrijednosti baštine. One doprinose životnosti gradova, privlačenju talenta i omogućavanju povoljnog okruženja za stvaranje radnih mjesta.
- Ulaganje u baštinu ima distribucijske učinke. Osim toga, baština utječe na razvoj turizma, radno intenzivne industrije koja pruža razmjerno više mogućnosti prihoda za niskokvalificirane radnike.
- Postoji niz uspješnih modela sa sve većom integracijom javnog i privatnog financiranja. Uključuju javno-privatna partnerstva, mehanizme financiranja zemljišta, fondove za urbani razvoj i fondove za investicije s učinkom.

Pristup socijalnog financiranja bi u području kulturne baštine također mogao imati stratešku ulogu u stvaranju vrijednih partnerstava između javnih i privatnih tijela, pronalaženju financiranja i provedbi inovativnijih projekata sposobnih za ostvarivanje transverzalnih rezultata koji doprinose poboljšanju socijalnih i/ili okolišnih uvjeta područja na kojem se provode.

Zato su procjena učinka i mjerenje učinka teme o kojima se raspravlja na međunarodnoj razini s ciljem definiranja standardiziranih metodologija.

Obveznice s društvenim učinkom ili ugovori s plaćanjem po učinku među su najrelevantnijim alatima u području financiranja s učinkom koje bi se moglo primijeniti i izvan socijalne domene pa tako i na kulturno područje.

Obveznice s društvenim učinkom (koje je prvi put upotrijebila zaklada Young Foundations u Ujedinjenoj Kraljevini) su vrsta ugovora između pružatelja i javnog sektora u kojem javnost preuzima obvezu plaćanja „poboljšanih“ društvenih ishoda koje stvara pružatelj, a koji se temelje na odgovarajućoj javnoj uštedi.

Iako pružatelj djeluje tijekom određenog razdoblja, ponuđena stopa povrata nije fiksna: u stvari, investitorima povrat ovisi o postizanju unaprijed dogovorenih društvenih ishoda. Stoga su, u smislu investicijskog rizika, obveznice s društvenim učinkom sličnije strukturiranom financijskom proizvodu, u kojem se uobičajene značajke isplate temeljene na poslovnim postignućima zamjenjuju

⁵ Preuzeto iz TOWARDS AN INTEGRATED APPROACH TO FUNDING CULTURAL HERITAGE FOR EUROPE, Contribution by the European Investment Bank to funding Cultural Heritage projects, Mario Aymerich, Director.

netradicionalnim isplatama koje proizlaze iz uspješnosti u ostvarivanju očekivanog učinka.

Slično socijalnim ciljevima, i kulturni ciljevi mogu biti pokretačka snaga za sklapanje takvih ugovora. Na primjer, obveznica može pridonijeti razvoju povijesnog lokaliteta ili provedbi tradicionalnog kulturnog događanja za koji se može postići snažan interes. Stoga se očekuje mogućnost stvaranja nove vrste obveznica (koje bi se mogle zvati obveznice s kulturnim učinkom) za promicanje lokalnih kulturnih aktivnosti.

1.4.2.2. JPP i financiranje projekata

Javno-privatno partnerstvo (JPP) je dogovor o suradnji između javnih i privatnih subjekata, obično dugoročne prirode. Uključuje javni sektor i poduzeće/a koji zajedno rade na dovršavanju projekta i/ili pružanju usluga stanovništvu. Ono predstavlja primjer upravljanja od strane više dionika.

Privatni partner sudjeluje u izradi, dovršavanju, provedbi i financiranju projekta, dok je javni partner usredotočen na definiranje i praćenje usklađenosti s ciljevima. Rizici se raspodjeljuju između javnog i privatnog partnera. JPP predstavlja povoljno rješenje za mobilizaciju dodatnih financijskih sredstava (osim onih koje pruža javni sektor) i za povećanje učinkovitosti i djelotvornosti javne potrošnje.

Javno-privatna partnerstva provode se u više zemalja i prvenstveno se koriste za infrastrukturne projekte (kao što su izgradnja i opremanje škola, bolnica, prometnih sustava itd.).

Projektno financiranje jedno je od mogućih financijskih struktura za JPP koje se uglavnom koristi za dugoročne infrastrukturne projekte. Riječ je o neregresnoj ili ograničenoj financijskoj strukturi u kojoj se dug i vlasnički kapital koji se koriste za financiranje projekta vraćaju iz novčanog toka koji je nastao projektom, primjerice isplatama iz javnog sektora i/ili korisnika tijekom trajanja projekta (na primjer putem korisničkih naknada), dok se imovina, prava i interesi projekta drže kao sekundarni kolateral. Financiranje projekata obično ima ugovorno razdoblje od 25 do 30 godina ili dulje.

U području kulturne baštine tradicionalni model JPP-a mogao bi se učinkovito primijeniti s dodatnim prioritetom P (eng. „people“ tj. ljudima), odnoseći se kako na sudjelovanje civilnog društva u oblikovanju i upravljanju (suoblikovanje i stvaranje odozdo prema gore), tako i na sudjelovanje u financiranju (skupno financiranje). Koncept partnerstva između javnih dionika, privatnih dionika ljudi novi je način za okupljanje javnih i privatnih dionika i građana u zajedničkom procesu⁶.

⁶ Konceptom partnerstva između javnih dionika, privatnih dionika i ljudi bavio se i projekt Baltic Urban Lab (INTERREG program Središnji Baltik) koji je vodila mreža Union of the Baltic Cities. Vidite: <https://nordregio.org/nordregio-magazine/issues/people-and-cities/public-private-people-partnerships-a-new-concept-to-bring-public-and-private-actors-and-citizens-together/>

Općenito, u bilo koju fazu inicijative u području kulturne baštine trebala bi biti uključena 3 ključna dionika:

- > **javni dionici**: tijela javne vlasti pružaju stratešku perspektivu i čvrst politički okvir za promicanje zaštite i valorizacije lokaliteta kulturne baštine te njihovo uključivanje u širu sliku uzimajući u obzir gospodarsku i društvenu vrijednost ovih mjesta. U ovom kontekstu bi, primjerice, trebalo priznati važnost lokaliteta kulturne baštine za turizam i potencijalni utjecaj na lokalne zajednice.
- > **privatni dionici**: privatni subjekti trebali bi osigurati financijska sredstva i upravljačke/organizacijske kapacitete, a važno je napomenuti da kulturna baština može biti održiva, pa čak i profitabilna sve dok se njome profesionalno upravlja i integrira u socioekonomski sustav područja.
- > **ljudi**: ljudi su krajnji korisnici bilo koje inicijative u području kulturne baštine i trebali bi biti aktivno uključeni u njen cijeli životni ciklus; suoblikovanje i stvaranje inicijativa odozdo prema gore ključno je za jamčenje uključenosti ljudi u utvrđivanje/definiciju novih inicijativa; poduzeća u okviru zajednice mogla bi biti koristan model za proširenje suradnje u fazi upravljanja. Skupno financiranje također može biti model za uključivanje ljudi u financiranje inicijativa u području kulturne baštine.

Projektno financiranje je financiranje projekata dugoročne infrastrukture i javnih usluga koji koriste financijsku strukturu koja nije regresna ili ograničena. Dug i vlasnički kapital koji se koristi za financiranje projekta vraćaju se iz novčanog toka koji je nastao projektom.

Takvo financiranje ima strukturu zajma koja se prvenstveno oslanja na novčani tok projekta za otplatu, s tim da se imovina, prava i kamate projekta drže kao sekundarni kolateral.

1.5. Područje kulture

Sustav kulturne proizvodnje uključuje **kulturne i kreativne industrije, povijesnu i umjetničku baštinu** (muzeje, knjižnice, arhive, arheološka nalazišta i povijesne spomenike), **izvođačke umjetnosti i vizualne umjetnosti**. Iako se ne mogu izravno pripisati području kulture, njima se također mogu pridodati i **kreativno orijentirana poduzeća** jer često zapošljavaju kulturne i kreativne profesionalce na strukturni način, primjerice u naprednoj proizvodnji ili umjetničkoj izradi.

Ovaj sustav kulturne i kreativne proizvodnje, koji uključuje tvrtke, javnu upravu i neprofitne organizacije, bilježi važnu gospodarsku vrijednost i aktivira druge sektore gospodarstva koji potiču daljnju korist, počevši od turističkog sektora.

Također se postupno pojavljuju poveznice sa socijalnim sektorom: inicijative koje se tiču kulture dokazuju da su sposobne ostvariti uvjete blagostanja, samostalnosti i jednakosti, na primjer boljim pristupom informacijama i znanju, prevladavanjem digitalne podjele, borbom protiv nepismenosti, ažuriranjem znanja i mogućnosti za

socijalnu koheziju. Drugim riječima, pojavljuju se novi oblici onoga što bismo mogli nazvati „socio-kulturnom dobrobiti“.

Nadalje, projekt ulaganja u kulturnu baštinu ne može ostaviti po strani društvene, kulturne, gospodarske i ekološke aspekte. Ekonomski najisplativiji način ne mora uvijek predstavljati najbolji način jer možda neće odgovoriti na potrebe korisnika (koje se mogu razlikovati od izvorne funkcije kulturne baštine).

Gospodarski aspekti nisu samostalni koncepti, već bi trebali biti povezani s drugim aspektima: očuvanjem, društvenim i okolišnim aspektima, kulturnim, materijalnim ili nematerijalnim dobrima.

U ovoj vrsti inicijativa, glavni cilj trebao bi biti povećati kvalitetu života lokalnih zajednica i osigurati njihovo sudjelovanje u ovom procesu.

2. DIO

**INSPIRATIVNA ISKUSTVA I PRIMJERI
inovativnih programa financiranja
u području kulturne baštine**

2. Iskustva iz Europe

U nastavku dokumenta predstaviti ćemo stvarne slučajeve i primjere kako bismo se nadovezali na pregled mogućih financijskih instrumenata i izvora financiranja koji se primjenjuju na područje kulturne baštine, opisanih u 1. DIJELU ovog dokumenta.

Svrha je prikazati kako su se različite vrste financijskih instrumenata koristile u stvarnim slučajevima. Prikupili smo 13 primjera iz Europe (Poljska, Bugarska, Italija, Ujedinjena Kraljevina, Francuska), koji su se ponekad koristili i europskim mjerama potpore, poput programa JESSICA Europske investicijske banke i Instrumenta jamstva za kulturne i kreativne sektore (CCS GF) Europskog investicijskog fonda.

Iskustva su grupirana prema vrsti instrumenta:

- > BESPOVRATNA SREDSTVA i bespovratno financiranje,
- > Financijski INSTRUMENTI, tj. povratno financiranje s povratkom za investitore (dug, jamstvo, vlasnički kapital),
- > HIBRIDNI INSTRUMENTI koji se sastoje od kombinacije bespovratnih sredstava, duga i vlasničkog kapitala.

Općenito, sav se kapital iz EIB-a smatra javnim sredstvima jer se odobravaju pod uvjetima povoljnijim od tržišnih.

Cilj ovog dijela je pružiti uvid u konkretna iskustva s financijskim instrumentima i njihove osobitosti, kako bismo kroz primjere potakli na promišljanje o izvedivosti financijskih instrumenata primijenjenih na kulturni sektor.

U svakom predstavljenom slučaju navedeni su ciljevi, aspekti provedbe i postignuti rezultati (ako su dostupni). Dodatne informacije dostupne su u završnom dijelu ovog dokumenta gdje se navode izvori.

Ovaj izbor slučajeva u osnovi je usmjeren na inovativne instrumente, javne ili javno-privatne prirode, kako bi se omogućilo razumijevanje složenosti njihova funkcioniranja i upravljanja, kao i početne percepcije njihova mogućeg utjecaja. U tu svrhu, filantropski investitori, koji predstavljaju prilično tradicionalne programe financiranja, i slučajevi tržišnih prihoda, koji ne primjenjuju složene financijske mehanizme, nisu uključeni u ovu analizu.

Čak i kad stvarni slučajevi mogu biti od velike važnosti za razumijevanje načina na koji se financijski instrument može koristiti, kao konačnu preporuku važno je uzeti u obzir da je transferabilnost iskustava još uvijek ograničena i strogo ovisi o različitim čimbenicima koji utječu na određeni kontekst.

Okolnosti se razlikuju među državama članicama i regijama pa su modeli financijskih instrumenata rijetko prenosivi bez izmjena koje uzimaju u obzir lokalne, regionalne ili nacionalne uvjete koji uključuju razlike u lokalnim

gospodarskim uvjetima, bankarskim i pravnim sustavima, prethodno iskustvo s provedbom financijskih instrumenata itd. Stoga se model financijskog instrumenta mora uvijek prilagoditi lokalnim okolnostima i potrebama.

		PRIVATNO FINANCIRANJE				JAVNO+ PRIVATNO FINANCIRANJE	JAVNO FINANCIRANJE
		banke	filantropski investitori	fondovi	alternativni kanali tržište kapitala	skupno financiranje	
1	BESPOVRATNA SREDSTVA	1. Credit Card for Culture- (Italija)				2. Eppela (Italija) 3. Trzebiatów Experience (Poljska)	
2	FINANCIJSKI INSTRUMENTI				nije primjenjivo na kulturnu baštinu		
3	TRŽIŠNI PRIHODI				10. Socialfare Seeds (Italija)		
4	HIBRIDNI INSTRUMENTI					13. Rinascimento Firenze (Italija)	
	bespovratno financiranje					7. Arts & Culture Impact Fund (UK)	
	dužnički i. vlasnički					4. Jessica Ioan -Old Slaughterhouse- West Pomerania (Poljska) 5. The Silesia EIF Fund of Funds (Poljska) 6. Fond Tourisme Occitanie (Francuska) 9. Instrument jamstva za kulturne i kreativne sektore (EIF)	
	financiranje s povratom za investitore						
	i. jamstva						
	vlasnički i.						
	prodaja roba i usluga						
	kombinacija bespovratnih sredstava, dužničkog i vlasničkog kapitala					12. Sustainable Cities Fund -SCF (Bugarska) 11. Cultura Crea (Italija)	

2.1. BESPOVRATNA SREDSTVA: bespovratno financiranje

1. Credit Card for Culture - Pijemont, Italija

Regija Pijemont je 2012. godine pokrenula prvu kreditnu karticu čiji je cilj podržati aktivnosti i projekte kulturnih pijemontskih institucija s bankarskim operatorom CartaSi.

Operator CartaSi obvezao se platiti 0,3 % ukupnog iznosa potrošenog kreditnim karticama u regiji Fondu za kulturu kako bi podržao kulturne projekte u regiji.

S gledišta krajnjih korisnika (većinom zaposlenika javnih i privatnih poduzeća u regiji Pijemont), motivacija korisnika kreditne kartice za kulturu proizlazi iz činjenice da izravno podupiru kulturnu baštinu regije kroz postotak koji CartaSi uplaćuje Fondu za kulturu.

Štoviše, kreditna kartica za kulturu nije uključivala troškove aktivacije niti godišnje troškove održavanja, a imala je posebno povoljne ekonomsko-financijske uvjete.

2. Eppela - skupno financiranje, Italija

Eppela je platforma za skupno financiranje koja nudi nagrade za podržavatelje. Primjeri Eppelinih kampanja u kulturnom polju su:

2.a. PostepayCrowd

Inicijativa koju financira Poste Italiane (talijanska nacionalna poštanska služba) podržava mlade talijanske glazbenike i bendove.

Projekti koji ostvare cilj prikupljanja sredstava bit će sufinancirani u iznosu od 50 % od ukupnog iznosa, do najviše do 2.500 eura, a neki će glazbenici biti odabrani za promociju.

U manje od 6 mjeseci 17.244 podržavatelja financiralo je 187 projekata skupivši ukupno 2.724.384 eura.

2.b. Fondazione Sviluppo e Crescita CRT

Ova kampanja, koju financira Fondazione Sviluppo e Crescita CRT (zaklada banke), podupire projekte sa snažnim društvenim učinkom u području umjetnosti i kulture koji mogu poboljšati i zadovoljiti potrebe stanovništva regija Pijemont i Valle d'Aosta i stvoriti zajedničke i dugotrajne koristi.

Projekti koji dosegnu 50 % zatraženog proračuna, bankovna zaklada sufinancirat će u istom iznosu (do 5.000 eura po projektu).

3.889 podržavatelja financiralo je 59 projekata skupivši ukupno 505.088 eura.

2.c. Crowdfunder 35 - Fondazione Sviluppo e Crescita CRT

Od 2012. godine, Udruženje talijanskih zaklada i štedionica financira „Funder 35“, projekt usmjeren na neprofitna kulturna poduzeća koja uglavnom zapošljavaju ljude mlađe od 35 godina.

Od 300 projekata koje je odabrao „Funder 35“, od rujna 2020. godine izabran je 21 projekt za sudjelovanje u kampanji skupnog financiranja na platformi Eppela.

Projekte koji će prikupiti iznos od najmanje 50 % traženog proračuna sufinancirat će Fondazione Sviluppo e Crescita CRT tako što će udvostručiti prikupljeni iznos do maksimalnog iznosa od 5.000,00 eura po projektu.

2.d. Regione Piemonte

Kampanja regije Pijemont bila je usmjerena na potporu projektima vezanim uz kulturne aktivnosti, ulaganja u robu i opremu i strukturne intervencije za oporavak ili očuvanje kulturnih građevina koje su već postojale u Pijemontu.

Javni i privatni neprofitni subjekti i neprofitni subjekti iz kulture mogli su sudjelovati u inicijativi s projektima u iznosu od najmanje 20.000 eura; minimalni iznos koji se trebao prikupiti na platformi bio je 10.000 eura. Financirana su dva projekta:

▪ Fondazione Natale Capellaro (Ivrea)

Ova je kampanja skupnog financiranja bila ključna za uspostavljanje novog sjedišta muzeja Museo Tecnologico@mente u Ivrea-u, posvećenog inovacijama i promicanju kulture Adriana Olivettija.

Adriano Olivetti bio je talijanski inženjer i industrijalac čija je poduzetnička aktivnost počivala na ideji da profit treba reinvestirati u korist cijelog društva. Za života je bio poznat diljem svijeta kao talijanski proizvođač pisanih strojeva, kalkulatora i računala Olivetti.

Museo Tecnologico@mente predstavlja visoko interaktivni muzejski model koji je usko povezan s potrebama zajednice i profesionalno orijentiran na najmlađe.

▪ Teatro Faraggiana (Novara)

Teatro Civico Faraggiana povijesno je kazalište u gradu Novara, osnovano 1907. godine, kao popularna alternativa klasičnijem kazalištu Coccia.

Nakon što je zatvoren na 17 godina, skupina građana odlučila ga je oživjeti, stvarajući Novu kazališnu zakladu Faraggiana.

Sredstva od kampanje skupnog financiranja namijenjena su obnovi foajea, prostora koji nije bio upotrebljavan zbog problema s akustikom.

Projektom se predviđa preobrazba sa strukturne točke gledišta kako bi prostor bio upotrebljiv i prilagodljiv za višenamjenske prijedloge.

3. Crowdfunding for Culture - the Trzebiatów Experience, Poljska

Stanovnici Trzebiatowa 2019. godine koristili su platformu za skupno financiranje (www.zrzutka.pl) kako bi prikupili sredstva za izradu murala na jednoj od gradskih stambenih zgrada.

Grupno financiranje, zajedno s drugim inicijativama usmjerenima na financiranje murala, bilo je vrlo uspješno i omogućilo je prikupljanje više sredstava nego što se u početku predviđeno.

Danas je mural vidljiv 24 sata dnevno jer je također financiran sustav osvjetljenja. Svakodnevno ga posjećuje mnoštvo ljudi pa je na neki način oživio cijelo susjedstvo. Danas trgovina preko puta prodaje suvenire sa slikom murala.

Zajednička inicijativa toliko se svidjela stanovnicima da su prikupili dodatnih 20.000 poljskih zlota te sada planiraju stvoriti turističku rutu murala.

2.2. FINANCIJSKI INSTRUMENTI: povratno financiranje s povratom za investitore

2.2.1. Dužnički instrumenti

4. JESSICA Loan - Stara klaonica - Zapadno Pomorje, Poljska

U regiji Zapadno Pomorje u Poljskoj, povijesna zgrada Stara klaonica obnovljena je zahvaljujući programu JESSICA (Zajednička europska podrška održivom ulaganju u gradska područja) i dodatnim resursima sufinanciranim iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR 2007. - 2013.).

Krajnji primatelj zajma Jessica bila je međunarodna logistička tvrtka koja je bila vlasnik zgrade.

Stara klaonica danas brojnim tvrtkama nudi prostor na korištenje u razne gospodarske i kulturne svrhe.

Obnova Stare klaonice primjer je koji pokazuje kako program JESSICA, sufinanciran EU sredstvima, te sudjelovanje i suradnja između različitih institucija omogućuju projekte kulturnog i urbanog razvoja i daju novi život nerazvijenim područjima.

5. The Silesia EIF Fund of Funds, Poljska

Sljedeći zanimljiv primjer upotrebe EU fondova za potporu projektima usmjerenim na revitalizaciju degradiranih gradskih područja u kulturne, gospodarske, socijalne i turističke svrhe svakako je Šleski fond fondova.

Šleski Fond fondova vrijedan 91 milijun eura, u kojem su EIB i EIF djelovali kao upravitelji fonda, uspostavljen je kako bi privukao privatne investitore, a financira

se iz Regionalnog operativnog programa za Šlesko vojvodstvo zahvaljujući Europskom fondu za regionalni razvoj (EFRR).

Financijski instrumenti koji su stavljeni na raspolaganje bili su portfelj zajmova s podjelom rizika i jamstvo prvog gubitka. Ukupni trošak ulaganja (91 milijun eura) financiran je:

- > Programom JESSICA: 66 % ukupnih troškova ulaganja,
- > Zajmom Razvojne banke Vijeća Europe: 28 % ukupnih troškova ulaganja,
- > Vlastito financiranje grada Tychyja: 6 % ukupnih troškova ulaganja.

Ostvareni su rezultati poput izgradnje javne komunalne zgrade koja uključuje javnu gradsku knjižnicu, Komorni orkestar AUKSO i 3 poslovno-tehnička prostora; osim toga, stvoreno je 219 novih radnih mjesta i otvoreno 21 poduzeće.

6. Fonds Tourisme Occitanie, Francuska

Kako bi se poduprle javne i privatne inicijative u području turizma i usluga povezanih s umjetnošću i zabavom u Okcitaniji, ta je francuska regija uspostavila fond koji EIB financira s 60 milijuna eura. Fond, organiziran kao dužnički fond, pruža zajmove koji nisu lako dostupni na tržištu javnim tijelima, MSP-ovima i srednje kapitaliziranim poduzećima.

7. Arts & Culture Impact Fund, Ujedinjena Kraljevina

Zahvaljujući sinergiji mnogih javnih, privatnih i filantropskih ulagača (Arts Council England, National Lottery Heritage Fund, Big Society Capital, Bank of America, Esmée Fairbairn Foundation i Nesta) u ožujku 2020. osnovan je fond od 20 milijuna funti u Ujedinjenoj Kraljevini.

Radi se o najvećem svjetskom investicijskom fondu za kreativne umjetnosti koji će do 2023. financirati umjetničke i kulturne inicijative koje imaju pozitivan društveni učinak na svoje zajednice.

Fond daje niz zajmova između 150.000 i 1.000.000 funti, s rokom otplate od 10 godina, a također pruža prilagođenu podršku za strukturiranje zahtjeva za financiranje prema potrebama podnositelja zahtjeva.

8. Cultural Impact Development Fund, Ujedinjena Kraljevina

Cultural Impact Development Fund nudi povratna sredstva u iznosu od 2.000 do 150.000 funti umjetničkim, kulturnim i kreativnim organizacijama čiji je cilj poboljšanje njihovog društvenog učinka.

Fond nudi sredstva u periodu od 3 godine (2018. - 2021.), a ukupni proračun mu iznosi 3,7 milijuna funti.

Nesta je pokrenula fond u partnerstvu s fondom Growth Fund, osigurala ga je zaklada Access - The Foundation for Social Investment, a financiranje su osigurali njihovi partneri Big Lottery Fund i Big Society Capital.

2.2.2. Instrumenti jamstva

9. Instrument jamstva za kulturni i kreativni sektor

Cilj Instrumenta jamstva za kulturni i kreativni sektor (CCS GF) kojim upravlja Europski investicijski fond je pokriti potencijalne gubitke financijskih posrednika za zajmove dodijeljene MSP-ovima u kulturnom i kreativnom sektoru.

Njime se jamči do 70 % gubitaka svakog pojedinačnog zajma i do maksimalne stope od 25 % ukupnog portfelja financijskog posrednika.

Instrument jamstva za kulturni i kreativni sektor ima dvojaki oblik:

- > financijsko jamstvo financijskim posrednicima koji dodjeljuju zajmove, financijske najmove ili obveznice za MSP-ove iz kulturnog i kreativnog sektora;
- > financijsko protujamstvo jamcima koji financijskim posrednicima dodjeljuju jamstva za zajmove i/ili financijske najmove za MSP-ove iz kulturnog i kreativnog sektora.

Osim toga, financijski posrednici primaju *ad hoc* besplatnu obuku Europskog investicijskog fonda u obliku tehničke pomoći radi povećanja znanja o posebnostima Instrumenta jamstva za kulturne i kreativne sektore.

Na kraju 2019. financirano je 1.547 MSP-ova s 424,4 milijuna eura, a odobreni su projekti za više od 1,08 milijardi eura.

2.2.3. Vlasnički instrumenti

10. Socialfare Seeds, Italija

SocialFareSeed Srl privatna je tvrtka koju su osnovali utjecajni investitori koji godišnje ulažu do 500.000 eura u sva novoosnovana poduzeća odabrana putem poziva FUNDAMENTA.

Investitori, mentori i druge ključne osobe uključeni su u odabir novoosnovanih poduzeća u koja ulažu početni kapital do 100.000 eura u gotovini u zamjenu za 5 % do 15 % vlasničkog kapitala.

Prijenos sredstava odvija se u dvije faze: na početku programa te u drugoj polovici programa, ovisno o tome jesu li postignuti određeni zajednički ciljevi.

Investitori također podržavaju novoosnovana poduzeća velikom mrežom kontakata, sinergijom i mogućnostima na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Ovaj je program usmjeren na novoosnovana poduzeća s društvenim učinkom na područjima socijalne skrbi, zdravstva, obrazovanja, kulturne baštine, kružnog gospodarstva, prehrane i poljoprivrede.

2.2.4. HIBRIDNI INSTRUMENTI: kombinacija bespovratnih sredstava, duga i vlasničkog kapitala

11. Cultura Crea, Italija

„Cultura Crea“ je financijski instrument koji podržava stvaranje i rast poduzetničkih i neprofitnih inicijativa u kulturnoj, kreativnoj i turističkoj industriji u nekim regijama južne Italije (Basilicata, Kalabrija, Kampanija, Apulija i Sicilija). Sufinancira se sredstvima iz Europskog fonda za regionalni razvoj, iz Nacionalnog operativnog programa Kultura i razvoj, a njime upravlja Invitalia (Nacionalna agencija za razvoj).

Financijska sredstva iznose približno 107 milijuna eura, a predviđa se dodatna dodjela od 7 milijuna eura.

Cultura Crea financira poduzetničke projekte koji uključuju inovacije u procesu, proizvodu ili usluzi u sljedećim područjima:

- > gospodarstvo temeljeno na znanju,
- > gospodarstvo temeljeno na očuvanju,
- > gospodarstvo temeljeno na nabavi,
- > gospodarstvo temeljeno na upravljanju.

Financiranje se sastoji od:

- subvencioniranog zajma po nultoj kamatnoj stopi (bez jamstava):
 - do 40 % odobrenih izdataka, s povratom u roku osam godina, uz godinu dana pred-amortizacije za razdoblje realizacije ulaganja ,
 - Povišeno na 45 % za poduzeća u kojima su zaposlene većinom žene ili mladi.
- Bespovratnih sredstava:
 - do 40 % prihvatljivih izdataka,
 - Povišeno na 45 % za poduzeća u kojima su zaposlene većinom žene ili mladi.

Poduzeća korisnici morat će osigurati vlastita sredstva jednaka dijelu prihvatljivih izdataka koji nisu pokriveni financiranjem.

Rezultati ove inicijative vrlo su pozitivni:

- > Financirano 267 tvrtki,
- > Odobrena sredstva u iznosu od 44 milijuna eura,
- > 732 nova radna mjesta.

12. Sustainable Cities and Towns Fund (SCF), Bugarska

Fond Sustainable Cities and Towns Fund (SCF) uključuje bugarski Fund for Local Authorities and Governments (FLAG), Fund for Sustainable Urban Development, United Bulgarian Bank i Bulgarian Advisory Organisation.

Ukupni proračun iznosi 342,37 milijuna bugarskih leva, a namijenjen je urbanom razvoju i turizmu te kulturnoj baštini. Gotovo 15 % sredstava SCF-a namijenjeno je razvoju kulturne baštine.

Podržava razvoj lokaliteta kulturne baštine kako za očuvanje tako i za obnovu, nudi marketinšku potporu za razvoj proizvoda, financira razvoj turističke infrastrukture i poboljšanje pristupačnosti za osobe s invaliditetom kroz financijske proizvode (investicijske kredite, zajmove za obrtni kapital, kredite za pojedince) i kombinaciju potpore kao što su dodatna bespovratna sredstva.

Primjer projekta koji financira fond SCF je park Vuzrajdan koji ima dječje igralište i suhu fontanu koja može aktivirati „vodeni ekran“ koji se koristi za projiciranje videozapisa i filmova.

Unutar parka također je izgrađen amfiteatar za održavanje događaja i predstava.

13. Rinascimento Firenze (Italija)

Rinascimento Firenze je projekt vrijedan 60 milijuna eura koji financira bankovna zaklada Fondazione Cr Firenze zajedno s bankom Intesa Sanpaolo namijenjen mikropoduzećima i malim poduzećima u području umjetničkog obrtništva, turizma i kulture, mode i stila života, novootvorenih poduzeća i tehnologije te agroindustrije.

Riječ je o inovativnom projektu civilnog gospodarstva s visokom socijalnom vrijednošću zato što odabrana poduzeća moraju prijaviti projekt s mjerljivim društvenim učinkom.

Fondazione CR Firenze putem provedbenih tijela za svako odabrano poduzeće osigurava bespovratna sredstva od 20.000 do 100.000 eura, do ukupnog maksimalnog proračuna u iznosu od 10 milijuna eura.

Od odabranih poduzeća tražit će se da osiguraju vlastiti kapital koji iznosi 50 % iznosa koji je odobrio Fondazione CR Firenze.

Uz bespovratna sredstva, banka Intesa Sanpaolo osigurat će „zajam s učinkom“ u rasponu od 60.000 do 500.000 eura, uvećavajući tako iznos bespovratnih sredstava Fondazione Cr Firenze i do pet puta.

„Zajam s učinkom“ inovativan je financijski instrument koji osigurava dugo dospijeće i izuzetno povoljne stope otplate.

Izvori dodatnih informacija:

- JESSICA Loan - Stara klaonica - Zapadno Pomorje (Poljska), <https://www.fi-compass.eu/video/fi-compass-showcase-2019-submission-watch-video-story-west-pomerania-poland-old>
- Silesia Fund of Fund (Poljska), https://www.eif.org/what_we_do/resources/esif-fund-of-funds-silesia/index.htm
- Mediatheque in Tychy, Silesia from 2017 FI Campus: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/FI-Campus-DAY1-CASE-STUDY-UrbanDvlpmt_P-Skiba.pdf
- Fond Tourisme Occitanie (Francuska) <https://www.fondtourismeoccitanie.fr/>
- Instrument jamstva za kulturni i kreativni sektor (EIF)
- https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/index.htm
- Cultura Crea (Italija) <https://www.invitalia.it/cosa-facciamo/creiamo-nuove-aziende/cultura-crea>
- Arts & Culture Impact Fund (UK) <https://www.nesta.org.uk/project/arts-culture-impact-fund/>
- Cultural Impact Development Fund (UK) <https://www.artsculturefinance.org/our-funds/cultural-impact-development-fund/>
- Sustainable Cities Fund -SCF (Bugarska) <https://www.citiesfund.bg/en/?cid=15>
- Credit Card for Culture- (Italija) <https://www.finpiemonte.it/news/la-news/2012/02/10/in-piemonte-la-prima-carta-di-credito-che-sostiene-la-cultura>
- Socialfare Seeds (Italija) <https://socialfare.org/socialfare-seed/>
- Eppela (Italija) <https://www.eppela.com/it>
- Trzebiatów Experience (Poljska) www.zrzutka.pl
- Rinascimento Firenze (Italija) <https://rinascimentofirenze.it/>

3. DIO

ZAKLJUČCI i SAVJETI

Za upotrebu inovativnih programa
financiranja
u području kulturne baštine

3. Preporuke o pristupu financijskim instrumentima za kulturnu baštinu

Na temelju literature koju smo pregledali i dokumentacije drugih relevantnih projekata koje financira EU, kao što su CLIC, IFISE, FINCH, KEEP ON i ROCK⁷, ovdje donosimo određene ključne preporuke kao pomoćni alat javnim i privatnim organizacijama koje se bave strateškim odlukama o intervencijama na kulturnoj baštini.

Lekcije i iskustva iz dosadašnjih projekata EU-a navode se u obliku praktičnih savjeta, s konačnim ciljem pružanja lako primjenjivih smjernica koje će se koristiti u praksi: dolje navedene točke ističu najvažnije aspekte, koje se često podcjenjuju, a koje treba uzeti u obzir kada se pristupa opsežnoj temi financiranja kulturne baštine.

Financijski instrumenti nisu prikladni za sve vrste intervencija.

Opravdanja za intervenciju mogu se razlikovati, a ona opet utječu na odabir načina isporuke (bilo bespovratnih sredstava ili financijskih instrumenata). Prije odluke o korištenju jednog ili drugog financijskog instrumenta treba uzeti u obzir niz uvjeta, kao što su:

- > analizirati institucionalni kontekst (posebno s obzirom na tržišnu ponudu bankarskog sektora);
- > jasno odrediti cilj kojemu pristupate (stupanj zrelosti tvrtki, kriteriji prihvatljivosti, sektor itd.) i procijeniti je li dovoljno velik da osigura isplativost vašeg djelovanja (uzmite u obzir troškove upravljanja i rizik za gubitke);
- > osmisliti instrument koji također može privući privatne investitore;
- > osmisliti pravi instrument koji odgovara različitim potrebama u skladu s gospodarskim stanjem.

Ne postoji jedno rješenje koje odgovara svima: prikladni oblici financiranja trebaju se prilagoditi tržišnom nedostatku koji pokušavaju ispraviti.

⁷ FINCH - Financing impact on regional development of cultural heritage valorisation <https://www.interregeurope.eu/finch/>
KEEP ON - Effective policies for durable and self-sustainable projects in the cultural heritage sector <https://www.interregeurope.eu/keepon/>
IFISE - Innovative Financial Instruments in support to the Social Economy <https://www.finpiemonte.it/Ifise-project>
CLIC - Circular models Leveraging Investments in Cultural heritage adaptive reuse <https://www.clicproject.eu/>
ROCK - Regeneration and Optimization of Cultural heritage in creative and Knowledge cities <https://rockproject.eu/about>

Koristite financijske instrumente u kombinaciji s drugim uslugama podrške.

Financijske instrumente ne bi trebalo promatrati izolirano ili isključivo kao dio paketa financiranja; umjesto toga, oni bi se trebali kombinirati sa savjetima i drugim vrstama potpore, primjerice obukom, savjetovanjem ili energetske pregledima, potrebnim za optimizaciju intervencije.

Očuvanje + upravljanje

Treba uzeti u obzir da financiranje investicijskih troškova predstavlja samo jedan dio ukupne potrebe za financiranjem očuvanja kulturne baštine. Velik dio troškova se s vremenom odnosi na redoviti rad i održavanje, što se nažalost često ne uzima u obzir, možda i zato što izvori financiranja mogu biti drugačiji za ulaganje i za rad.

Usvojite cjeloviti pristup

Kulturnoj baštini treba pristupiti na cjeloviti način, uzimajući u obzir društvene, kulturne, gospodarske i ekološke aspekte.

Stoga se zagovara holistički pristup temi, podjednako uzimajući u obzir i pravilno upravljanje svim aspektima: od pravilnog očuvanja, do društvenih, gospodarskih i ekoloških aspekata. Ekonomski najisplativiji način ne mora uvijek biti najbolji način pristupanja održivosti baštine. Na isti način, idealne aktivnosti očuvanja ponekad mogu spriječiti ljude da koriste kulturna dobra jer ne odgovaraju njihovim potrebama (koje se mogu razlikovati od izvorne funkcije baštine).

Gospodarski aspekti nisu samostalni koncepti, već bi trebali biti povezani s drugim aspektima (očuvanjem, društvenim, kulturnim i okolišnim aspektima, materijalnim ili nematerijalnim dobrom baštine).

U ovoj vrsti inicijativa, glavni cilj trebao bi biti povećati kvalitetu života lokalnih zajednica i osigurati njihovo sudjelovanje u ovom procesu.

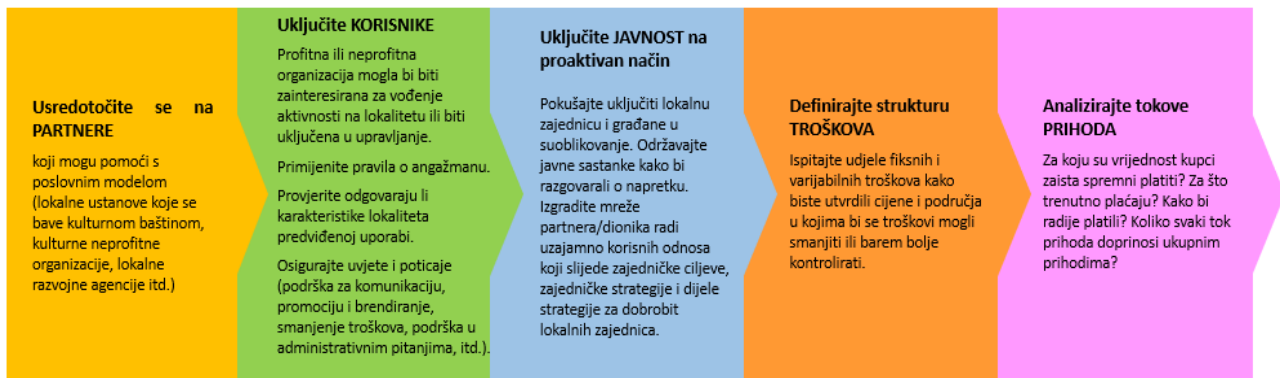
Održivost i trajnost u odnosu na učinkovitost i djelotvornost

Održivost kulturne baštine ne može se gledati isključivo kroz prizmu financijske i gospodarske održivosti (što podrazumijeva uspješno podudaranje raspoloživih sredstava sa svim potrebnim izdacima i mehanizmima za prevladavanje mogućeg nedostatka sredstava). Važno je obratiti pažnju na trajnost i održivost jer neodrživi projekti mogu dovesti do gubitka ulaganja. Iznenadujuće malo kulturnih ustanova još uvijek eksplicitno razmišlja o održivosti. Planiranje održivosti i trajnosti mora započeti mnogo prije provedbe projekta, a financijska tijela trebaju mu pažljivo pristupiti u svojim dokumentima o politici.

Bez potpune svijesti o ključnoj važnosti trajnosti i samoodrživosti za postizanje dugoročnih učinaka, rizici ulaganja u kulturnu baštinu bit će neučinkoviti.

U tom je smislu izuzetno važno imati strateški plan i plan upravljanja kulturnom baštinom kojim se utvrđuju jasni ciljevi za upravljanje lokalitetima baštine uz njihovu održivost i trajnost.

Razviti strateški pristup

Javne ustanove trebale bi uvijek imati jasnu sliku svojih ciljeva, kao i procesa koje namjeravaju pokrenuti. Iza odluke o oživljavanju kulturne baštine obično stoji kombinacija različitih ciljeva i svrha, ali preporučljivo je da ustanove utvrde svoje glavne prioritete.

Ključno je postaviti strateške prioritete i:

- > Postaviti jasan VREMENSKI RASPORED inicijative za obnovu kako bi privatni subjekti mogli planirati svoje aktivnosti. Neizvjesnost oko upravljanja vremenom obeshrabruje potencijalno zainteresirane strane.
- > Procjena UČINKA: zbog složenosti procesa regeneracije teško je procijeniti rezultate i učinke povezane s provedenim intervencijama, a još je teže procijeniti stvarne posljedice mjera koje poduzimaju javne ustanove. Od presudne je važnosti definirati okvir za procjenu očekivanih rezultata i učinka.

Privatni subjekti heterogena su i složena meta

Postoji nekoliko vrsta privatnih subjekata, koji se razlikuju prema većem ili manjem izravnom interesu za jačanje kulture u odnosu na njihov interes za stjecanje financijske koristi.

Različite vrste privatnih organizacija imaju različite poslovne modele što čini povezivanje nešto složenijim: javne ustanove trebale bi moći osmisliti *ad hoc* strategije za postizanje različitih ciljeva, jer ne postoji jedinstvena politika za sudjelovanje privatnih osoba u postupcima obnove kulturne baštine.

Različite vrste investitora mogu za različite projekte vezane za kulturnu baštinu predvidjeti različitu dodanu vrijednost u ulaganju. Privatne profitne organizacije često pogrešno gledaju na kulturu, baštinu i umjetnost kao priliku za postizanje uobičajenih gospodarskih ciljeva poput povećanja prihoda ili profitne marže.

Kako bi suzbile takvo usko poimanje, javne ustanove trebale bi privatne subjekte upoznati s „psihološkom i društvenom vrijednošću“ ulaganja i djelovati kako bi privatni subjekti oformili što izravnije veze s lokalnom zajednicom na koju će ulaganje utjecati.

Lokalna područja i zajednice složeni su sustavi s različitim potrebama, očekivanjima, vrijednostima i pristupima koji su često suprotni pa njihovo uključivanje može biti izuzetno dugotrajno, skupo i često nepredvidivo u pogledu ishoda. To se posebno odnosi na organizacije orijentirane na dobit jer su lokalne zajednice obično sumnjičave prema prirodi takvih poduzeća pa im je često teško steći povjerenje stanovništva.

Razmislite o pristupu alatima za financiranje s učinkom

Financijski instrumenti i inovativni poslovni modeli sada se suočavaju s novim mogućnostima koje nudi pristup financijskim sredstvima, a što se odnosi na pružanje ulagačkog kapitala s namjerom stvaranja mjerljivog, korisnog učinka uz financijski povrat.

Novi financijski instrumenti nalaze se u razvojnoj i eksperimentalnoj fazi kako bi poslužili kao alternativa klasičnim donacijama i špekulativnim ulaganjima. Ulaganje u baštinu može proizvesti pozitivan povrat: baština je kulturni kapital kao što je okoliš prirodni kapital. Uravnoteženom kombinacijom propisa i poticaja mogu se poboljšati javne i privatne vrijednosti baštine. Oni doprinose životnosti gradova, privlačenju talenta i omogućavanju povoljnog okruženja za stvaranje radnih mjesta.

U području kulturne baštine društveno financiranje bi također moglo imati stratešku ulogu u stvaranju vrijednih partnerstava između javnih i privatnih tijela, pronalaženju financiranja i provedbi inovativnijih projekata sposobnih za ostvarivanje transverzalnih rezultata koji doprinose poboljšanju društvenih i/ili okolišnih uvjeta područja na kojem se provode.

4. Izvori dodatnih informacija:

- Priručnik Vijeća Europe o izvorima financiranja za kulturne rute 2019. godine
<https://rm.coe.int/vademecum-12092019/1680973a5e>
- IFISE Project. State of the art of financial instruments in the social economy, srpanj 2018.
<https://www.finpiemonte.it/lfise-project/lfise-project-deliverables>
- IFISE Project. Feasibility studies for the Financial Instruments designed, lipanj 2019.
<https://www.finpiemonte.it/lfise-project/lfise-project-deliverables>
- IFISE Project. Guidelines for the setting up of social impact focused FIs, lipanj 2019.
<https://www.finpiemonte.it/lfise-project/lfise-project-deliverables>
- KEEP ON Project. A Practical Guide on Cultural Heritage and Sustainability
<https://www.interregeurope.eu/keepon/library/>
- FINCH Project. A Living document on financial instruments and regulatory frameworks for the introduction of partnership with private sector, travanj 2020.
https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1589466334.pdf
- ROCK project. Report on governance toolkits and financial schemes for implementation of CH-led regeneration projects, listopad 2019.
<https://rockproject.eu/documents-list>
- ROCK project. Taxonomically organised database of financial instruments elaborated by the University of York, listopad 2019.
<https://ec.europa.eu/research/participants/documents/downloadPublic?documentIds=080166e5c4859b47&appId=PPGMS>
- New Business Models in the Cultural and Creative Sectors (CCSs), European Expert Network on Culture (EENC) Ad hoc question, lipanj 2015.
<http://www.interarts.net/descargas/interarts2540.pdf>
- Towards an integrated approach to funding cultural heritage for Europe, Contribution by the European Investment Bank to funding Cultural Heritage projects, Mario Aymerich, Director
<http://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2017/04/2015-FundingCulturalHeritage-EIB.pdf>
- Rigenerare spazi dismessi. Nuove prospet per la comunità. Cura di Fondazione Fitzcarraldo. I quaderni della Fondazione CRC. Quaderno 73.

<https://www.fondazioneirc.it/index.php/analisi-e-ricerche/quaderni>

- Boosting creative entrepreneurship through creative-based urban strategies, CREATIVE SPIRITS, URBACT III Programme

https://urbact.eu/sites/default/files/creative_spirits_state_of_the_art.pdf

- ANNEX 2 - Horizon Europe Cluster 2 culture, creativity and inclusive society

<https://docplayer.net/152382509-Annex-2-horizon-europe-cluster-2-culture-creativity-and-inclusive-society.html>